

GEDICHTEN door JAN PRINS

DE RUIME WIND

De wind, de wind is eindelijk doorgekomen
na dagen, lang van wachtend ongeduld,
de wind, die 't alles weer heeft ingenomen,
en die opnieuw de ronde ruimte vult,

de wind, die in de witte wolken schatert
en, — bij 't ontzwellen aan 't verwijderd land, —
de lichte zee met koppen dicht bemant,
zoodat het langs de boorden klotst en klatert.

In water, dat geen rimpeling bewoog,
lagen de schepen dagen lang te droomen,
de leege zeilen hulpeloos omhoog.

Nu is van 't wachtend volk de wensch vervuld.
De wind, de wind is eindelijk doorgekomen,
de breede wind waarop de wimpels stroomen,
na dagen, lang van ongeduld.

* * *

De wind is door. — De strakke zeilen grijpen
met duizend vingertjes zich aan de leiders vast
in 't buigend tuig dat, zwierig opgebrast,
de rakken spant, die in de stengen knijpen.
De boom staat breed, getalied tegen 't gijpen.
De vlaggerimpels vluchten van den mast.

De volle vloot, den wal nu uitgelopen,
breekt zee na zee van 't zware water open,
dat overweldigd afglijdt van den boeg.
En ieder vaartuig voelt zich sterk genoeg
voor snelle golven, die bijzijden loopen,
alsof met honden fel een jager joeg.

* * *

Uit dofheid gewelddadig opgeschrokken,
dringen de golven driftig 't leven binnen,
zoodat het schuim, dat zon en zee beminnen,
't zwartglanzend schip bespat in losse vlokken.
Maar bij de kim, waar de avond gaat beginnen,
is 't verre land in mist teruggetrokken.

Daar is het veilig op de breede ree
waar schaduw is en donkerte in de bochten
van 't even-glooiend en herbergzaam strand.
Daar is de rust en rijkdom van het land.
Maar om mij heen wordt het bestaan bevochten
der stoute schepen op de wilde zee.

* * *

Het land is vol met allerlei gestalten,
die vreezen doen en vreemd zijn voor 't gemoed,
maar op de zee is 't leven sterk en goed,
dat vreugde geeft van onverdacht gehalte.

Daar slaat ons 't eigen wezen tegemoet
uit al de kleine zelfdoorleefde dingen.
De menschen mochten dat in ons verdringen :
de klaarte nadert, die 't hervinden doet,

De menschen zijn onmachtig op den mensch.
Zij kunnen hem uitwendig wel beroeren
en bezig zijn aan 't vlottende oppervlak,
maar waar hun stem de stilte nooit verbrak
leeft ongeschonden wat, naar eigen wensch,
hij zonder hen zal trachten te volvoeren.

* * *

Dat klink' dan uit. — De wind is in het want,
die zangen doet om ronde lippen rijpen,
die onbelemmerd, als een jonge vorst,
de zeeën opzet voor zijn breede borst,
en dien, ver weg, de molens van mijn land
in 't vroolijk licht met open armen grijpen.

De speelsche dwaler in de stille boomen,
die met een helderheid den hemel vult.

Laat dan, met hem, een zingend leven stroomen.

De wind, de wind is eindelijk doorgekomen
na dagen, lang van ongeduld.

DE BUI

In open zee, waar ver de kimmen wijken
en ruimer wordt de ruimte om alles heen,
is in den nacht het duister schip alleen,
van 't leven ver en ver van zijns gelijken.
De klare lucht laat al haar lichten kijken.
Maar 't wolkenvolk is dreigend op de been.

In doffen haat en wrok bijeengebracht
staat in de kim hun donker heir te wapen,
gereed voor onverhoedschen overval.
Wie nu dit weerloos schip beschutten zal?
Ligt niet aan dek 't vermoeid wachtsvolk te slapen,
met één alleen, die uitziert in den nacht?

* * *

Daar komen zij den hemel ingeklommen
bij horden, die zich in beweging zetten :
een wit gelid van stalen bajonetten,
een dof rumoer van roffelende trommen.
Wie nu die macht van norsche legerdrommen
den langberaamden aanval zal beletten?

't In haast gewekte volk verdeelt zich snel
en staat al bij de vallen en de schooten,
elk op zijn post en aangewezen plek.
Dan valt de stilte weer op 't donker dek,
waar ieder, tot den strijd besloten,
zijne aandacht vestigt op 't verwacht bevel.

* * *

De bui, verbitterd in 't bekruipen,
ziet, hoe zijn vijand al te wachten staat,
en hagelt hem zijn boosheid in 't gelaat,
zoodat de droppels van de wangen druipen,
terwijl de wind, die listig aan komt sluipen,
opeens in 't want zijn harde handen slaat.

't Getrouwe schip, in 't water neergedreven,
voelt diep in zich de sterke stammen beven
van elken volbevrachten mast,
maar dan, van 't overvloedig zeil ontlast,
den ouden geest in 't moedig lijf herleven, —
en richt zich op, zoo 't goeden schepen past.

* * *

De wind trekt gierend over 't vaartuig heen
en voert den oorlog in vernieuwde vlagen.
Hij maakt zich meester van de strakke stagen
en rinkelt met de schinkels ondereen.
De stengen steunen en de kettings knagen
in 't kermend hout, — maar breken doet er geen.

Geduchte bui, gij dacht u dan wel sterk,
dat gij dit trotsche en torenige werk
met zooveel moedwil trachtet te bedrijven.
Maar onverschrokken was de wacht gereed
en na de zware daden, die gij deedt,
zal u alleen de sombere onmacht blijven.

* * *

Over de zee, waarop met dof gerucht
de ruige vlagen van den regen strijken,
zie 'k inderhaast, verdreven uit de lucht,
de laatste benden in verwarring wijken
en onder lij in ordelooze vlucht
de donkre verte van de kim bereiken.

Nu is weer de oude koers opnieuw bevolen
en haalt men gaandeweg de schooten aan,
terwijl een enkel zeil nog even klappert.

Dan zie 'k allengs 't hoog wolfloers opengaan
en rond de steng de sterren samenscholen,
waarlangs alweer de lange wimpel wappert.

DE KAAP

Alle wimpels uitgestoken,
Alle zeilen bijgezet,
Hare zijden diep verdoken
In het woelig waterbed,
Trekt, ten oorlog als ten handel
Toegerust, « De Morgenstar »
Naar de Kust van Coromandel,
Naar de Kust van Malabar.

Onderop tegen de stagen
Bolt de wijde fok omhoog,
Dat het schip, als voortgedragen,
Trilt onder dien blanken toog.
Zuidelijke koelten drukken
Het gestadig over lij,
Al zijn bijkans veertig stukken
Opgesteld in batterij.

Vele en eindelooze wachten
Achtereen, dag in dag uit,
Is men bezig, om te trachten
Wat te winnen om de Zuid,
Maar de drift zet om het Noorden,
En al zeilt men ook van top,
Over geen van beide boorden
Diept het, in den koers, veel op.

Zoo dan, als het rotsige einde
Van de kust weer uit de mars
Wordt gemeld, te loevert zijnde
Steeds, wat voorlijker dan dwars,
Stuift het schip, hoe ook bedolven
Onder macht van zeil, en hoe
Neergedreven in de golven,
Immer voort, de halzen toe.

Achter, bij den hoogen steven,
Staat getrouw de kapitein
Op den uitkijk, of het reven
Zal of breeder brassen zijn.
Zoo heeft schipper Van der Straaten
Zee- na zee-veld afgezien
Ter bediening van de Staten
En van Heeren Zeventien.

Want de wind is opgestoken
En de zon is schuil gegaan,
En de bui komt, losgebroken,
Over wilder zeeën aan,
En het volk, aan dek gebleven,
Is aandachtig op het sein,
Of het bergen zal en reven
Zal of breeder brassen zijn.

Maar de schipper, onbewogen,
Houdt de hoogste zeilen bij,
En de vraag, uit aller oogen
Tot hem op, beantwoordt hij :
« Neen. Wat ik heb ondernomen
Voer ik uit. Ik maak mij sterk,
Eéns boven dien hoek te komen,
En al ware 't duivelswerk! »

Eenzaam is het woord verklonken.
En over den oceaan
Wordt het elk te moede, als blonken

Oogen uit den duister aan,
En als lag een schaduw achter
Elken golftop op den loer,
En als stond een stille wachter,
Onbeweeglijk, bij het roer.

Als de jaren zijn verstreken,
Vijftig, honderd jaar misschien,
Heeft men, naar het schijnt, hun bleeke
Schimmen nog bijeen gezien
Op het doodsche dek, in rijen
Wachtend, wat het worden mag...
Bij de gordings, bij de geien
Wachtend, tot den jongsten dag.

En als 't onder storm en regen
Huilt over den oceaen,
Heeft men, aan den nacht ontstegen,
Het gevloekte schip zien gaan
Door de golven, die het bijten
In zijn boorden, onder lij
Vluchtende, al de leege wijdden
Af der waterwoestenij.

Maar nog altijd, ongeschonden
In de verten, waar zij wijkt,
Rijst de Kaap, door wie haar rond
Wil genaderd noch bereikt,
Uit wat ongewis mag wezen
Als het water, hoog en blank
En verblindend opgerezen
In het zonlicht. God zij dank.

Bovenstaand gedicht behandelt de Legende van den Vliegende Hollander, waarvan verschillende lezingen bestaan, naar de opvatting, dat zij het beeld geeft van den mensch, strevend naar een ideaal, dat hij door zijn feilbaarheid niet bereikt, maar dat als zoodanig onverwoestbaar is.

HOLLAND EN DE ZEE

Wanneer ge ontwaakt, mijn Land, uit de beklemming
Van uw vernedering, uw slavernij,
Als gij bevrijd u voelt uit de overstemming
Van rede en recht door botte dwinglandij,
Als gij de bulderstem niet meer zult hooren,
Die tevergeefs zich u wou doen verstaan,
Als dreigement en vleitaal aan uwe ooren
Gelijk de wind zal zijn voorbij gegaan,
Wanneer ge ontwaakt, mijn land, en de bezinning
Op eigen drang en daad hervinden zult,
Niet slechts van hunkring meer naar de overwinning,
Van wat u 't onontbeerlijkste is, vervuld,
Wat zal uw luistrende aandacht dan ontwaren?
De hartklop van uw werven is verstomd.
Uw havens liggen woest en onbevaren.
Geen kreet, geen klank daaruit, die tot u komt.
De kaden zijn vernield, de ranke kranen
Liggen geknakt, de loodsen leeggestroopt.
Geen vaartuig komt daarheen zich doortocht banen.
Tot de dukdalven zelf heeft men gesloopt.
Geen davering over uw stalen bruggen :
Zij liggen afgestort in de rivier.
Geen sleepbedrijf, stroom-op-stroom-af, in stugge
Volharding, geen verkeer meer, geen vertier.
't Ligt alles in stilzwijgendheid verzonken.
Geen vee, dat loeit over den waterkant :
Het is geroofd, de weide ligt verdronken.
Waar klinkt zij nog, de stem van Nederland?
Waar is dat luid getuigenis gebleven
Van wat gij eenmaal waart, van zooveel kracht
Tot eigen daad, van zooveel lust, te leven?
Over een land van stilte valt de nacht,
Over een doodschen akker wordt het donker
En welft geluidloos zich het hemelhuis

Met zijne onpeilbaarheid, met zijn geflonker.
Maar wat, door deze stilte, is dat gedruisch,
Dat aandrijft, men weet niet vanwaar, dat over
Ontruimde stad en leege weide trekt,
Door bosch en veld en roerloos, zwijgend loover,
En een zoo diep, zoo wijd verlangen wekt?
Uit lage verten is het opgekomen,
Alsof gij vele waatren hooren zoudt,
Als iets, door alle tijden heen vernomen,
Waaraan het menschdom heugenis behoudt.
Wat is 't? Wat heeft zoo machtig u doordrongen,
Mijn Land, wat lokt zoo licht u met zich mee?
Wie heeft zoo dicht u aan het hart gezongen?
De eeuwige zangster is 't : het is de Zee.

Met wachtende armen houdt zij u omsloten
En wiegt en troost en koestert ze u, gewond
En machteloos en van uw troon gestooten
Als gij daar ligt, en dit zegt u haar mond :
« Waar blijft ge, liefste van mijn voedsterlingen?
Wat laat ge, sinds deze oorlogswoede woedt,
U aan mijn schoot door anderen verdringen?
Is 't in mijne armen u dan niet meer goed?
Wilt gij van mijne omhelzing niet meer weten?
Hebt gij u afgewend, en zijt ge nu
Al, wat ons aan elkander bond, vergeten?
Want velen had ik lief, maar geen als u.
Heb ik u niet onder mijn hart gedragen,
U niet in lange en bange zorg gebaard,
Niet in verteederling u gageslagen,
Toen gij nog slechts een borelingske waart?
Men zegt, ik was u dikwijls ook vijandig,
Ik heb u dikwijls, zegt men, ook geschaad.
Men noemt mij onbetrouwbaar en opstandig,
Als ik door u mij niet gezeggen laat.
Maar moest ge dan manmoedigheid niet leeren?
Heb ik u niet gemaakt en opgevoed

Tot wat ge zijt? Hoe wilt ge mij regeeren,
Als gij niet eerst mij voor u buigen doet?
En daarom leerde ik u, mij te doen wijken,
En u te ontworstelen aan mijn gezag,
Tot gij een land waart, dat binnen zijn dijken
Voor mijn geweld redelijk veilig lag.
Redelijk enkel : want ge zijt gebleven,
Zoo ik u schiep, een land, maar klein van stuk,
Dat telkens in zijn veelbewogen leven
Was blootgesteld aan leed en ongeluk.
Van mij alleen niet, maar ook van uw bureu,
Zoovele malen machtiger dan gij,
Hadt gij bij tijden heel wat te verduren.
En dus hield ik u waakzaam, opdat zij
Niet op het onverhoedste u mochten knechten.
Ik leerde u, hoe gij u gedragen zoudt
Bij onraad en gevaar, hoe gij zoudt vechten.
Ik was uw aanvang, ik werd uw behoud.
Het was aan mij, dat ge alles hadt te danken,
In mij, dat de oorsprong van uw weerstand school.
Uw buitengronden en uw blinde banken
Werden uw strijd-, werden uw levensschool.
Door mij alleen hebt gij uzelf gevonden.
Door mij zijt gij geworden, die ge zijt.
Uit mij kwam uw geduld, met kracht verbonden,
Uw overleg en uw hardnekkigheid.
Ik heb u in mijn wiegeling gedragen,
Ik heb u met mijn nevelen gedekt,
En met mijn branding heb ik u geslagen,
En met mijn stem u tot den strijd gewekt.
Mijn eigen polsslag dringt u de aadren binnen :
De levende ademtocht van mijn getij
Doet in uw waatren eb en vloed beginnen.
Tot in uw diepste wezen voelt ge mij,
Door al uw leden klopt en trilt mijn leven.
Wat heeft mijn zorg al niet voor u gedaan?
Uw bodemslib heeft ze u verrijkt hergeven,
Dat gij maar groeien mocht en voorbestaan.

En toen gijzelf tekort schoot in het voeden
Van allen, die uw teelkracht had gekweekt,
Toen gij die niet voor honger kondt behoeden,
Omdat voldoende bouwland u ontbreekt,
En toen gij, overmeesterd door uw nooden,
Om hulp en bijstand me en om redding vroeg,
Heb ik mijzelve als akker u geboden,
Om door uw stevens dien te zien doorploegd.
Een akker, die het aarderond omspande,
Die tot het onbegrensde u toegang bood,
Die tot de verste kust, de uiterste landen,
De vlag zou dragen van uw wereldvloot.
Weet ge nog, hoe mijn gramschap u verschrikte,
Toen gij uwe eerste schipvaart ondernaamt,
Hoe zelfvoldaan me uw oogen overblikten,
Toen ge eenmaal heel tot Damiëtte kwaamt?
Tot Damiëtte!... Hoeveel stouter tochten
Hield u nog mijn onmeetlijkheid tegood!
Geen einder, dien uw oogen niet doorzochten,
Geen nood, die u weerhield, geen tegenspoed.
Hoe heb ik u, toen ge eens uw duin zaagt wijken,
Van horizon tot horizon gelokt!
Geen doel, dat uw verlangen kon bereiken,
De eene na de andere zaagt gij de kusten
Vanwaar ge niet naar verder doelen trokt.
Verschijnen en verdwijnen als een schim.
Van land tot landhoek voerde uw verontruste
Verbeelding u, van kim tot nieuwe kim.
Ik leerde u, voor de buien zeil te reven,
En op te werken in den tegenwind,
Den elementen lenzend toe te geven,
Of bij te leggen, als de orkaan begint.
Ik leerde u, af te houden, op te steken,
En door den wind heen over stag te gaan
Of voor den wind om, en de booze streken
Van uitschieter en krimper te weerstaan.
Zoo bracht ik door den mist u naar de Gronden
En naar de zonnige engte van de Straat.

Door stilte en storm hebt gij den weg gevonden
Naar den bezeilden trek van den Passaat.
Van goud en van ivoor toonde ik de kusten
Van herkomst u, leidde u naar den Levant,
En deed u onder dadelpalmen rusten
En in de koelte van het Baltisch strand.
Daarop hebt gij de Linie overschreden,
Daarop de Kaap de Goede Hoop gerond,
En eindelijk hebt gij het land betreden,
Waar uw volharding haar bekroning vond.
In Insulinde lag uw toekomst open.
Rust, vrede en welvaart hebt gij er gesticht.
Waar blijft ge, Nederland? Wilt gij ontloopen
Aan wat ge aan uw verleden zijt verplicht?
Moet dan het werkstuk onvoleindigd blijven,
Dat u den lof van heel de wereld won?
Wilt gij dan het verhaal niet verder schrijven,
Dat eenmaal zoo beloftevol begon?
Het schoonste hoofdstuk ligt nog ongeschreven :
Van hoe ge er als bevrijder komen zult,
Om aan zichzelf die volken te hergeven,
En wat van u verwacht wordt, ge ook vervult.
Hoe gij voor onrecht hen weet te behoeden,
En van het beste, wat gij hebt, hun schenkt,
Om hen tot een gemeenschap op te voeden,
Waar men bezonnen handelt, helder denkt,
Waar men geen willekeur den landzaat deren,
Men niet den zwakkere gekneveld ziet,
Waar vrijheid en gerechtigheid regeeren,
Zooals ook voor uzelf gij die geniet.
Eens kwaamt gij daar, door winstbejag gedreven,
Maar hebt ge ook edeler taak aanvaard.
Waar is 't besef, van wat u voegt, gebleven?
Staat gij ten achter bij wat ge eenmaal waart?
Zijt ge, wat eens uw roeping was, vergeten? »

Zoo vroeg de Zee. En in den hoogen nacht
En in uw wijde rust, mijn Land, gezeten,
Heb ik daarop uw antwoord ingewacht.